Hloucha, Josef
Moje "Paní Chrysanthema"

PG
5038
H535M6

JOE HLOUCHA

MOJE „PANÍ CHRYSANTHEMA"

1910

MOJE »PANÍ CHRYSANTHEMA«

NAPSAL
JOE
HLOUCHA

VOLNÉ VYDÁNÍ
SPOLKU ČESKÝCH BIBLIOFILŮ V PRAZE
1910

PG
5038
H535M6

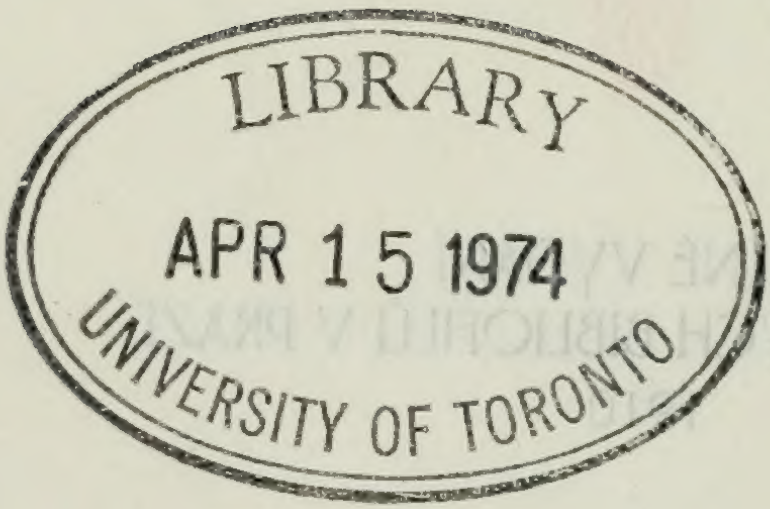

PIERRE LOTIMU

ČETLI JSTE HISTORII manželství francouzského romanopisce s Japonkou? Znáte tu hezoučkou snůšku dojmů, denních příhod, ta líčení vůní, zvuků a barev? Znáte tu knížku jemnou, ale přec tak tendenční a krutou ve svém stranickém a nevraživém nazírání na Japonsko? Knížku, proti níž Japonci sami zdvihli se kdysi k jednotnému protestu?

Nezapomněli jste ještě těch líčení nálad, té malby krajin, té kresby povrchní povahy polovzdělané ženy, s níž nemohl se autor zúplna dorozuměti, ženy, jež v Japonsku hraje úlohu druhé, podřízené manželky?

Nuže, i já pokusil jsem se v tomto směru! Chtěl jsem žíti po japonsku, tak, abych zapomenul na sebe samého a žil jen životem té země. Chtěl jsem prožíti aspoň to, co Pierre

Loti, a přiznávám se – nedošel jsem, bohužel, dále. Předkládám svoje poznámky:

Je deštivé počasí, vítr skučí a opírá se do papírových oken. Ulice zatopeny jsou blátem, nemožno vyjít ven. I doma je nepříjemno. Skulinami proniká chlad a průvan, v japonských domech není kamen, a zbývá tedy jen, ohřáti si ruce nad bronzovou nádobou naplněnou žhavým dřevěným uhlím. Prokleté počasí!

Je už dnes posledního března, švestky odkvétají a teplé počasí pořád nepřichází. Snad se mu zalíbilo někde na ostrovech Filipínských. Šel bych rád kupovat do bazarů, ale utopil bych se v blátě. Jak závidím Japoncům jejich převysoké dřevěné sandály.

Jsem nedobrovolným vězněm, vězněm mizerného počasí.

Vyhlížím poodsunutým papírovým oknem

ven, do naší slepé ulice. Naproti je zděná terasa, a na ní ošklivý prkenný plot. Za ním vykukují pěkné massivní střechy japonských domů. Jen málo chodců projde tudy, a zabloudí-li sem některý vozík, musí se vrátit, nebot neprojel by uzounkou spojovací uličkou, jež je jediným jejím východištěm. Ulice je opuštěna a plná bláta a louží.

Dívám se potom na druhou stranu, do zahrady. Vítr rve tam kameliové květy a žluté listí vysokého buku. Malebné jezírko, obklopené uměle tvořenými divokými skalami, čeří se v nárazích větru a malá lodička potopila se v zátoce.

Havrani přeletují uděšeni a nepokojni se stromu na strom, a hledají útočiště v korunách borovic.

Je marno zabavovat se čtením nebo prací, je chladno, smutno a teskno, a to už trvá několik dní.

Jdu také do hořeního patra domu po leklých dřevěných schodech a chodbách, procházím se po rohožích jeho prázdných elegantních komnat a hledím odtud s výše na město.

Ale vidím jen střechy, šedomodré jako mraky, skupiny svěžích stromů, tovární komíny chrlící dým, jenž ruší dojem celého toho pohledu, splet telegrafních drátů a v dáli krásné, strmé, vulkanicky rozervané pohoří, u jehož paty leží Kobe a jehož vrcholky zahalují nízko plující mraky.

A v ten nepěkný, nepříjemný, studený den stalo se přece něco důležitého.

Oženil jsem se!

Oženil jsem se s Japonkou, roztomilou maličkou hračkou, ale jen tak jako Pierre Loti – po japonsku.

Chtěl jsem i já, jako on, poznati tak pra-

vou podstatu japonské duše, proniknouti v povahu a záhady života zdejšího lidu.

Moji dva známí, kteří bydleli také v tomto velikém prázdném domě, se už dávno oženili. – A naše domácí paní, stará, korektní, bohatá dáma, divila se onehdy, a nemohla pochopit, že jsem ještě svobodný, neboť staromládenectví příčí se zásadám Japonců. Proč prý jsem se neoženil, jak jen mohu zůstat tak sám a opuštěn, říkala a litovala mne upřímně.

Udělal jsem jí to tedy k vůli! A poněvadž neradno se prohřešiti proti zvykům a mravům národa, uprostřed něhož žijeme, oženil jsem se toho chladného dne na konci března.

Průběh celé události byl podivný a zvláštní. Stalo se to takto:

Večer toho studeného, nevlídného dne, kdy už konečně přece přestalo pršet, ale obloha zatažena byla ještě těžkými olověnými

mraky, seděl jsem v jednom ze svých japonských pokojů v přízemí velikého domu, zabavuje se nějakou „nutnou“ prací. Právě když chystal jsem se požádat služku, aby přinesla novou nádobu se žhavým uhlím, abych ohřáti mohl své zkřehlé prsty, vešla do komnaty paní Ojej, se kterou byl se spolubydlící Švýcar nedávno oženil.

Byli bychom se málem srazili mezi papírovými dveřmi. Ale nebylo času k omluvám, ani k obřadným úsměvům, nebot přinášela mi lístek.

Byl od známého, jenž obýval hoření komnaty našeho domu a byl také ženat, meškal právě ve městě a psal mi, že vozík očekává mne před domem, abych prý bez meškání vydal se na cestu s doručitelkou tohoto lístku (byla to starší služka a čekala venku), že meškâ tam a tam, že má pro mne nevěstu, a že ještě dnes může se sňatek odbýti.

Nezbylo času k úvahám.

Vsedl jsem do vozíku, žena, jež přinesla vzkaz, do druhého a jeli jsme. Byla už úplná noční temnota. Ulice byly málo oživeny a postavy, tajemné, protože zahalené závojem noci, přecházely mimo s nezvyklou tichostí, nebot bláto tlumilo klapot dřevěných sandálů.

Na každém domě hořela lampa z mléčného skla, za hustými mřížemi v přízemích domů prozařovala papírová okna a před krámy kývaly se lampiony pomalované a popsané firmami a osvětlené jako k nějaké feerii.

Lampiony na vozících rozletovaly se, mizely a zase se objevovaly, jako poplašené světlušky. Bylo chladno a pod koly vozíku stříkalo bláto.

Nebylo nálady k veselí, tím méně ke svatbě. Ale přemítal jsem cestou o svém předsevzetí, o nutnosti podniknouti něco takového,

abych poznal dopodrobna japonský život a mrav... Každý, kdo déle v Japonsku meškâ, ožení se na čas, na výpověď, po japonsku. Pierre Loti dal všem takový světlý, lákavý příklad. –

Projeli jsme mnoha úzkými temnými uličkami, i několik širších oživených a osvětlených obchodních tříd protali jsme v klusu.

Pak stanuly vozíky před nevelkým domem s osvětlenými zamřížovanými okny, v uličce, kde bylo ticho a nebylo obchodů.

Průvodkyně moje vedla mne po úzkých vyleštěných schodech do hořeního patra.

Tam v malé místnosti, mezi bílými papírovými stěnami na rohožích nalezl jsem seděti zvláštní společnost. Byli zde oba moji spolubydlící, seděli se skříženýma nohama a jednomu z nich, nezvyklému japonskému způsobu života, dělalo to mnoho obtíží i přesedal neustále s boku na bok.

Byla tu starší nehezká žena, a mladé hezoučké děvče, oděné korektně a roztomile. Celá ta společnost seděla v kruhu u lakovaných podnosů s rýžovým vínem, u čajových konvic, u mis se zákusky. Ani veliký uhlák k ohřívání rukou nescházel, ba ani kuřácká skřinka. Mladá dívka kouřila, jako většina zdejších žen, z miniaturní dýmky.

Byla to Tama-san, „slečna Drahokam", maličká krasavice, jejímž snem bylo, provdat se za Evropana, třeba jen na čas, třebas jen na měsíc. Našli se tedy dva lidé stejných přání. Já hledal Japonku, ona Evropana.

Pozoroval jsem ji bedlivě. Byla hezká, maličká, droboučká, jako hračka, nebo jako ozdůbka vyloupnutá z nějaké vykládané panelly. Seděla na polštáři, usmívala se a s neskonalou elegancí naplňovala a zapalovala svou miniaturní dýmčičku. Byla jako dítě, jako způsobné, roztomilé dítě.

„Líbí se vám?“ táže se přítel.

Stará žena, jež byla tu zprostředkovatelkou, jež měla tu nahraditi dohazovače, pana Kanguru, jemuž Pierre Loti děkoval za svůj sňatek, čekala dychtivě s pootevřenými ústy na odpověď.

Přemýšlel jsem, usilovně přemýšlel, chtěl jsem hledat vady, vytočit se, ale bylo mi líto té malé, toho děvčátka, jež bylo už vlastně dospělou ženou, ale tak droboučkou a něžnou.

„No, musí-li to být, tož ano! Ostatně k čemu odkládat? Čas utíká a za měsíc chci opustit tohle město!“

Všichni vítají moji odpověď s uspokojením. Všichni zdají se míti radost, že jsem neodřekl. Jen malá nevěsta se tváří, jakoby neslyšela slov, jež překládá přítel zprostředkovatelce. Ta ho odvádí stranou, vykládá leccos, domlouvá, vyjednává peněžní záležitost mého sňatku. Slečna Drahokam přinese

si zásobu pěkných kimon a přijde zítra do mého obydlí, ve vší slávě a nádheře, co nejlépe učesána – nebot miluji a obdivuji rád účesy zdejších dam.

Nalévá se rýžové víno, pije se střídavě – jsou to vlastně svatební obřady bez hluku a bez slavnosti.

Paní Drahokam je mojí ženou.

Je pozdě, vstáváme s rohoží. Tama-san klaní se půvabně, já se kloním trochu neohrabaně a už se valí celá naše společnost jako lavina po schodech. Obouváme obuv dole u dveří, kynu naposled na rozloučenou své ženě, a vycházíme ven do bláta a do sychravé noci...

Krásné ráno, slunce pozlacuje ulice a domy, vrabci vesele cvrlikají pod okny. Obloha je čistá jako sklo – vymetená a bez mráčku. Kaluže a bláto vysušil v noci vítr.

Je dnes prvý jarní den, hodný, aby byl opěvován básníkem.

Je krásně proto, že dnes přijde moje japonská žena, paní Drahokam.

Neuvědomil jsem si vlastně ani dost jasně svou situaci, nevěřím ani, že jsem ženat. Pojímám celou věc jako scenu z nějaké operety, pohlížím na svůj sňatek jako ethnograf se stanoviska čistě badatelského. Je to něco pro změnu, pro vytržení z nudy života, pro ukrácení dlouhých, deštivých dnů...

Vyhlížím oknem do naší tiché ulice a čekám, kdy přijde Tama-san.

Nejde! Zdržela se asi doma pořádáním své toiletty a své výbavy. Mimo to musí přijmout kadeřnici, která jí upraví jeden z nejhezčích účesů, jaké mají japonské ženy.

Konečně přichází! Dva vozíky rachotí cestou k našemu domu. V předním sedí dohazovačka (ženský pan Kanguru), v zadním

drobná osůbka, paní Drahokam. Je pěkně ustrojena, krásně učesána, zcela dle mého přání, a usmívá se docela příležitostně.

Manželky mých spolubydlících řítí se se schodů a spolu se služebnými jdou uvítat moji ženu. Nekonečné poklony na rohožích v předsíni, úsměvy a pozdravy.

Vzpomínám při tom na Pierra Loti.

Pak se podává obřadně čaj v mém saloně, zase na zemi, a pak propouštím milostivě paní zprostředkovatelku.

Konečně jsme sami.

Tama-san usmívá se rozpačitě, ale roztomile, rozhlíží se po mých komnatách, jde a prohlíží nesměle některé z mých evropských věcí.

Táže se a já vysvětluji.

Prohlíží i některé obrazové knihy japonské tiše, a sedí při tom na zemi jako malá kočička.

Seznamuji ji se ženami mých známých a jdeme jí ukázat celý velký náš dům.

Přátelí se s nimi brzy, a ostatek odpoledne slyším dolů, jak se smějí a dovádějí nahoře na rohožích ...

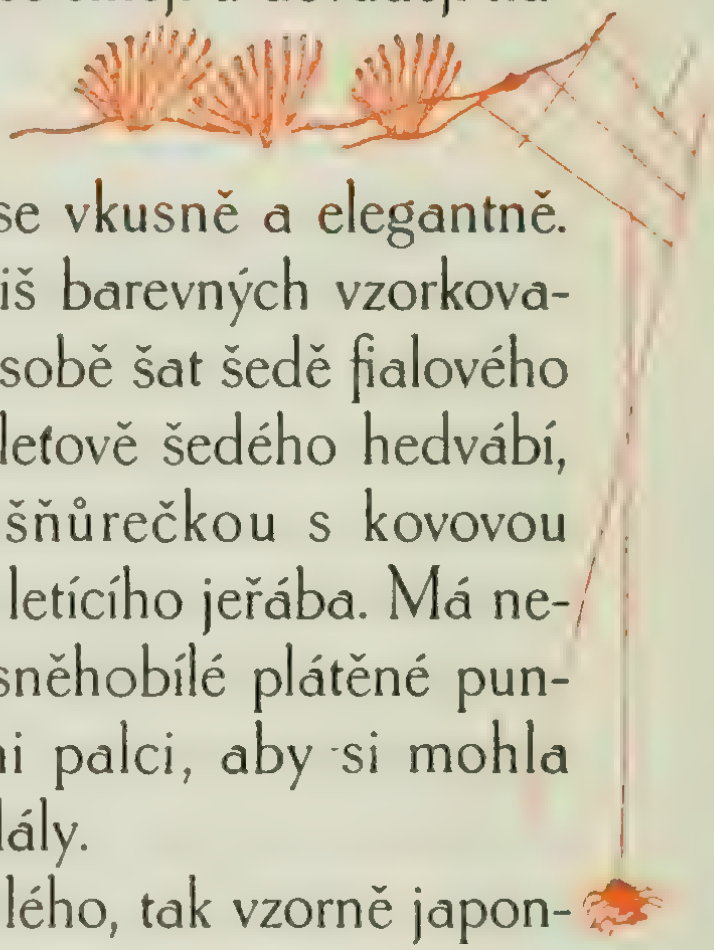

Tama-san strojí se vkusně a elegantně. Nenosí žádných příliš barevných vzorkovaných kimon. Má na sobě šat šedě fialového odstínu, a pás z perletově šedého hedvábí, upevněný fialovou šňůrečkou s kovovou ozdůbkou v podobě letícího jeřába. Má neustále vzorně čisté, sněhobílé plátěné punčochy s oddělenými palci, aby si mohla obouti dřevěné sandály.

Kolem svého štíhlého, tak vzorně japonsky tvořeného krčku má pod kimonem několik složených hedvábných šátečků postupně za sebou tak, že tvoří pásky vesměs nekřiklavých příjemných barev. Bílá, slabě zarůžo-

vělá a jemně modravá. Nenosí náramků, ani náušnic, jako žádná Japonka, ale včera vyprosila si ode mne maličký prstýnek s českým granátem.

Co chvíli dívá se proti světlu a obdivuje jeho krvavě červený svit.

Ve svém obdivuhodně upraveném účesu má zatknutý lakovaný hřeben, zdobený zlatou kresbou, představující hejno divokých husí táhnoucích měsíčnou nocí přes rákosovou bažinu.

Včera měla jiný hřeben. Byl na něm obrázek, mistrovská drobnomalba zlatým lakem, tlupa venkovanů ve slaměných pláštích, vlekoucí namáhavě lodici proti proudu řeky. Obdivuji rád takové drobnomalby. Jsou to malé zázraky, tvořené vytrvalostí a pílí, jaké u nás neznáme.

Její účes zdá se být lakovaný, neboť je tuhý a leskne se kameliovým olejem. Je pro-

pleten krepovými šňůrami a pod hřebenem protíná ho široká, zlatě lakovaná jehlice, vzorkovaná bílými třešňovými kvítky. Ten její účes, tak korektní a dovedně upravený, je skoro to nejlepší, co mne na ní zajímá. Má i roztomilý obličejíček, tlustoučké tváře okrášlené přirozeným nachem, má dosti bílou plet, docela jako evropská děvčata, a pěkně skrojené rudé rty. Hezké rty, jež nikdy nelíbaly. –

Dlouhé splývavé rukávy jejího obleku, jež jí nahrazují kapsy, tají plno drobností. Za pásem pečlivě skrývá svazeček pevného papíru, jehož užívá jako kapesníku, jako všichni Japonci. Je to tuhý, bílý, dřeňový papír a paní Drahokam užívá jednotlivých listů, když chce otřít čajový koflík, když chce očistit některý zaprášený předmět, nebo když pojídá cukrovinky, které ovinuje tím papírem a drží ve dvou prstech tak opatrně, aby se ani trochu nepotřísnila.

Když chce věnovati někomu nějakou tretu darem, zabalí ji také do jednoho listu ze svých papírů. Každý upotřebený list se zahazuje, obyčejně oknem na ulici nebo dveřmi přes ochoz do jezírka.

Mimo papír má za pásem ukryto i kuřácké náčiní. Malou tobolku z pěkného drahého brokátu plnou jemně řezaného tabáku, jemnějšího než jaký je v našich cigaretách. U tobolky visí dlouhé, úzké pouzdro a v něm je skryta její miniaturní dýmčička. Hlavička toho malého stříbrného nástroje není větší hrachu, troubel je ciselovaná a pokryta nesčíslnými poletujícími jeřáby v mistrných reliefech.

Kouří ráda, zvláště ráno a večer, a proto musí být neustále uchystáno v porculánové nádobce několik žhavých kousků dřevěného uhlí přikrytých popelem.

Je opravdu požitkem vidět ji, když kouří.

Všechno, co podniká, každý její pohyb je pln elegance a kouzla. Je něžná a jemná jako ozdůbka, jako opravdový „object d'art".

A celou tu krásu, tu radost ze své ženitby pořídil jsem za pouhých 30 jenů!

Pierre Loti platil ještě méně! Všechno se v Japonsku v posledních letech zdražilo, tedy i manželky!

Když nastane jitro a první zásvit pronikne rýhami stěn k nám do pokoje se všech stran zabedněného, probudí se nejprve paní Drahokam. Vstane tiše, oblékne svůj domácí oblek, přičesá svůj účes lehounce dřevěným hřebenem, dívajíc se do malého zrcátka. Pak tiše, aby mne neprobudila, zasunuje okenice v oknech mých dvou pokojů, těžké dřevěné okenice, jež se pohybují ve žlábcích a vržou a jdou ztěžka. Dá jí to vždycky mnoho, mnoho namáhání než je složí do dře-

věné skříně zavěšené venku na stěně domu.

Pak jde se umýt ven na ochoz a dlouho se nevracívá. Je čistotná a věnuje mnoho času toilettě.

Zatím vstanu i já a jdu se také mýt. V pokoji není možno to odbýt, zamočily a pokazily by se čisté rohože.

Pak odcházíme k snídani. My muži jíme v jednom z pokojů u skutečného evropského stolu, evropskou stravu, naše dámy v jiné komnatě na rohožích u maličkého červeně lakovaného stolečku, podivná japonská jídla.

Těším se již na japonskou stravu a až se přestěhuji do jiného města, budu se stravovat jenom po japonsku, prozatím jen bydlím a někdy se i oblékám jako domorodec.

Ale pocituji jistou hrůzu před těmi zvláštními pokrmy. Na svých některých kratších výletech byl jsem už nucen jísti věci, jaké by u nás doma nikdo do úst nevzal, vařené

chobotnice, jež se proměnily v pravou nerozžvýkatelnou gumu, nakládané pupy některých motýlů, pocukrované ryby a podobné zvláštnosti.

Naše dámy stravují se jednoduše. Mimo množství sněhobílé rýže, jíž jen ráno mají teplou, pojídají nakládanou zeleninu, bílou řepu s příchutí švýcarského sýra, pečené nebo vařené ryby, jež namáčejí do černé slané omáčky ze „sooje". Někdy dušené mořské chaluhy, někdy paštiky z rýže a rybího masa obohatí jejich menu. Často vídám v jejich lakovaných koflících polévku, v níž plavou vařené miniaturní rybičky, nějaký záhadný, sotva k životu probuzený potěr. – Po jídle pijí trpký, neslazený čaj.

Pak se rozcházejí po svých pracích a záležitostech.

Paní Tama oprašuje někdy papírové stěny a okna mých pokojů oprašovákem z nesčí-

slných proužků pevného papíru zhotoveným a při tom ovinuje svůj obdivuhodný účes ručníkem, aby se nezaprášil.

Mnoho té práce nezastane. Brzy umdlí jí ruce a dívá se raději oknem do prázdné ulice, nebo si přičesává a opravuje účes před kapesním zrcátkem.

Vyhlíží při tom jako olizující se kočička a věnuje tomu tolik času, jakoby ten její účes bylo to jediné, co mne k ní poutá.

Když moji známí odjedou ve svých vozících po svém zaměstnání, zůstávám s našimi dámami sám v celém domě.

Není-li právě bláto, žádám paní Drahokam, aby šla se mnou do města nakoupit uměleckých předmětů.

Jde ochotně, obléká si u dveří v předsíni svoje maličké dřevěné sandály a už jdeme.

Paní Ojej a paní Jama dívají se z okna

hořeního patra, usmívají se a volají něco na rozloučenou.

Vtipkujeme společně, smějeme se docela podle chuti, jdeme až za roh pozpátku a klaníme se neustále japonsky, ale přepiatě, neboť není v naší opuštěné ulici plné zahrad a plotů nikoho, jenž by se nám vysmál.

Pak náhle zvážníme, neboť jsme na hlavní třídě.

Paní Tama se kolébá krátkými krůčky podle mne na svých dřevěných sandálech, je maličká a dělá malé kroky. Je to mrzuté pro mne, že musím chodit pomalu.

Dívám se a pozoruji, vcházím do krámů starožitníků, prohlížím a smlouvám. Paní Tama se nudí, zívá, vyhlíží nedočkavě ven na ulici, někdy se přece usměje nebo vypije koflíček čaje, jejž jí nabídl obchodník.

Když pak opouštíme krám a jdeme dál, nabude její tvář spokojeného výrazu.

Zastavuje se ráda před krámy, kde jsou vyloženy hřebeny, jehlice a krepové šňůry do vlasů, nebo tam, kde prodávají kuřácká náčiní nebo peněženky z brokátu. Ještě více zajímají ji obchody klenotníků a prstýnky, tento nemrav zavedený sem z Evropy, vyložené tam na odiv ve skřinkách, nebo dlouho setrvá před skladem hedvábí a látek na kimona. Sleduje se zájmem nejnovější vzory, obrací pruhy látek zavěšené od stropu až k zemi a pak zamyšlena kráčí dál.

Chodci se po nás ohlížejí, jak tak spolu jdeme ulicemi. Muži zvědavě, ženy závistivě. Všude vidím samé uctivé přívětivé tváře.

Když jsme už hodně daleko od domova, docela ztraceni v moři domů, mezi průplavy a mosty, vzpomene si náhle paní Tama, že je unavena a že už nemůže dále. Nezbývá než najmouti dva vozíky a vrátit se klusem domů. Paní Tama béře na cestu přeochotně

všecky mé balíčky pod svou ochranu do vozíku. –

Většinou chodím za svými nákupy sám. Tama-san mi překáží, zdržuje mne svojí pomalou chůzí a únavou a nerad ji vidím, jak se nudí a zívá v krámě, uprostřed nejkrásnějších výtvorů starého umění.

Když se pak vrátím s večerem domů, obtížen drobnými balíčky, nalézám dům tichý a jako prázdný.

V předsíni vítá mne služka Kijo, béře moje věci a chce je odnésti do mých pokojů v přízemí. Táži se, kde jsou naše dámy.

„Nikaie! Nikaie!“ vysvětluje chvatně a ukazuje na strop, abych lépe pochopil.

Jdu po schodech tiše vzhůru. Nemám střevíců, neboť každý musí je při vstupu do domu odložit, není mne naprosto slyšet.

Odsunuji dvéře velkého pokoje a vidím všechny tři dámy seděti v malebné skupině

na evropském lůžku Švýcarově, jež je pro ně cizí novinkou.

Sedí tam v klubku a čtou laciné romány, vydávané časopisem „Asahi-šimbun".

Škádlím je tak dlouho, až odloží knihy. Pak otevřeme veliké okno, usedneme na ně, neboť sahá téměř až k zemi, a hledíme dolů do ulice, kdy se vrátí moji známí.

S večerem opouštějí svoje pisárny a jejich vozíky objeví se brzo před domem.

Vítáme je, voláme, a když přijdou k nám nahoru, praví jeden z nich:

„Máte vy ale štěstí! Celý den můžete zůstat doma, chcete-li!" a obrací se k druhému, směje se a dodává:

„Je pořád s našimi ženami sám – ještě se do něho zamilují!"

Včera jsem navštívil se svou ženou „Niši Hong-vandži", chrám buddhistické sekty

„Monto“. Mám rád jeho nádvoří, chráněné velikými zdmi, posázené starými rozloženými borovicemi. Prohlížím jeho detaily, vyřezávané, starým chrámovým stylem vybudované branky, obrovské zvony, kapličky a svítilny. Pak jdeme po velikém dřevěném schodišti do hlavní budovy. Na schodech svěřujeme svou obuv nějaké stařeně.

Vnitřek chrámu je rozlehlý, působí svou mohutností, jsou zde bělavé hebké rohože, ohromné sloupy podpírající bohatě vyřezávaný a lakovaný strop, a všechno je zalito položerem. Stěny jsou zlacené a na velikých oltářích, plných obřadních nádob a zlata, svítí věčná světla před sochami bohů. Náboženství buddhistické libuje si v nádheře právě tak jako katolické.

Před hlavním oltářem klečí tlum věřících, hlavně žen. Jsou přítomny nějakým záduš-ním bohoslužbám, neboť za lakovaným ve-

likým přepažením klečí před oltářem v řadě asi deset bonzů v oblecích z krásného hedvábí platinově zelené barvy.

Modlí se jakési žalmy, předzpěvují je falsettem a buší při tom na velké dřevěné rolničky, jež vydávají žbluňkavý zvuk.

Paní Tama jde, aby vykonala pobožnost, neboť je buddhistka. Odbývá tento úkon velice ledabyle, neklekne ani na měkké rohože, ale kloní se jen hluboko před oltářem boha Džizo, tleská rukama a přednáší mu krátkou modlitbičku, aby ji ochránil muk posmrtného života, neboť buddhistické náboženství straší své věřící peklem právě tak hrůzným jako náboženství naše. –

Je brzy hotova se svou modlitbou, jakoby věděla, že nezhřešila dosud příliš, tleská znovu, vzpřímuje se, a už ji vidím, jak zvědavě obchází klečící ženy a prohlíží jejich obleky a pásy.

Mne zajímají nejvíce vyřezávané výplně na přepážkách pod stropem, veliké zlacené pivoňky, celé keře rozkvetlých pivoněk, zázrak vytvořený rukama umělce dávno už zapomenutého.

Chodím po rohožích, jež se prohýbají elasticky pod mými kroky, chodím od oltáře k oltáři, od obrazu k obrazu v pološeru a v modravém dýmu kadidla a obdivuji výtvory starých malířských a řezbářských škol...

Mystické křiky bonzů, jejich bizarní hudba, vůně svěc a kadidla zanášejí mne ve zcela nový svět.

Paní Drahokam jde ke mně, béře mne za ruku, obrací se k oltáři, kde kněží předříkávají své litanie, usmívá se čtverácky a praví:

„Bolí mne už hlava z toho vřeštění, pojďme domů!“ A jdeme ven.

Můj japonský byt sestává ze dvou pokojů.

Ten, jenž je salonem, je nevelká místnost s oknem do ulice, s rohožemi na zemi, s tokonomou a v ní zavěšeným kakemonem koupeným nedávno u antikváře (je to staré umělecké dílo) a velikou schránkou na kimona a japonská lůžka, zapuštěnou do stěny.

Pohyblivé, bílým papírem vylepené dveře vedou na ochoz a jsou zároveň okny, jiné pohybují se ve žlábcích v zemi a v přepážce pod stropem a jsou polepeny barevnými papírovými tapetami. Za těmi je skryta moje ložnice.

Je tam japonské lůžko na rohožích, červeně lakovaná skříň se zásuvkami, dlouhý obraz na stěně, tropická, z rotangu pletená lenoška u okna, haldy starých knih a dřevorytů na mém lodním kufru, hromady starého porculánu, bronzů, zbraní, oltáře, stářím patinovaní Buddhové, jež paní Tama denně oprašuje. U stropu je zavěšen červený lampion.

Vypadá to útulně a příjemně, ale rotangová lodní lenoška, kterou mi laskavě půjčil manžel paní Jamy, ruší rovnováhu japonského vzhledu mé ložnice.

Za to salon je držen přísně stylově. Je mojí chloubou, spřádám v něm na rohožích své dojmy přes den nasbírané, snažím se v něm žíti jako domorodec a nic vtíravého neruší tu mé illuse.

V rohu u okna stojí veliká hliněná vása, zdobená zlatým reliefem draka koupajícího se v rozbouřeném moři. V té váse jsou denně čerstvé květiny. Veliké větve třešní, kamelií, azalek nebo jiných pěkně kvetoucích keřů, jichž jména nemohu se od nikoho dovědět.

Nosívám ty květiny s paní Tamou od květináře a Jama-san a Ojej-san nám pomáhají kupovat. –

V saloně přijímám návštěvy. Někdy je to některý můj japonský přítel, jindy obchodník,

jenž přináší na prodej starožitnosti, rozloží tu na rohožích své poklady.

Dámy přijdou sem také, prohlížejí, radí, vybírají, smlouvají, počítají na dřevěném počitadle a jsou mi ve všem ochotně nápomocny...

Jindy přijímám tu návštěvy pouze našich dam. Když dům odpoledne ztichne po odjezdu mých přátel do obchodů, přicházejí ke mně paní Jama i paní Ojej Usazujeme se na zlatohnědé vatované polštáře, na rohože pod velikou vásu, kolem bílého porculánového „hibači" pomalovaného zelenými větvemi bambusu.

Krb je vyhaslý, jen nahoře v popelu ukryt je kousíček žhavého uhlí, aby mohla paní Drahokam zapálit svou dýmčičku.

Dámy štěbetají, vyprávějí všelijaké pošetilosti. Někdy se podává čaj v mém japonském souboru, v bílých koflících bez oušek,

v koflících popsaných básněmi. Paní Drakokam s úsměvem béře na sebe úkol hospodyně a zhostí se ho vždy s elegancí a lehkostí až obdivuhodnou. Nalévá a podává čaj, sedíc na svém polštáři jako loutka, se zvláštním úklonem, s graciesním ohnutím šíje a s líbezným, třeba že umělým pousmáním.

V těch jarních odpoledních hodinách, kdy vzduch chvěje se venku v zahradě bzukotem hmyzu a všechno dřímá odpoledním spánkem, vnikají k nám sluneční paprsky papírovými okny, tlumeně a diskretně roztříštěny, a osvětlují naše podivuhodné „five of clocky", jakoby byly připraveny k ofotografování.

Otevíráme dokořán stěny vedoucí na ochoz a zelená, sluncem zatopená zahrada, plná čarovných polostínů, dovršuje krásu odpoledne.

Havrani v zahradě skáčí s větve na větev a krákorají hlasitě, rozradováni pěknou pohodou. Dámy o nich říkají, že zpívají. Paní Jama nám vypráví, co jeden druhému povídá, z čeho se radují a proč truchlí. Má velmi dobré nápady, ta paní Jama, jež je ostatně nejveselejší ze všech mých společnic. –

Vtipkujeme na počasí, na nepřítomné muže mých návštěvnic, a škádlíme jeden druhého jen což.

Někdy se hovor stočí na jiné zajímavé thema. Paní Jama, která řídí většinou naše rozhovory, chválí moje nasbírané starožitnosti, směje se tlustému bůžku bohatství a o pěkné chrámové výšivce, o pruhu starého holandského flanelu, na jehož rudé ploše honí se dva zlatem a stříbrem vyšívaní draci, říká:

„Který z těch dvou je pán a který paní?“

Nevím si rady s odpovědí a ostatní dámy také ne.

„Nu“, směje se čtveračka, „pohleďte, přec ten je pan manžel, který se tváří tak rozzlobeně a zlostně!“

Směji se přízvuku, s jakým nám povídá své rozluštění. Paní Drahokam ohrnuje rty zklamána, Ojej-san směje se do koflíčku plného čaje.

Dámy se zdvihají s rohoží, neboť odpoledne ubíhá v těch zábavách jako voda. Abych je pohněval, střásám květy z mohutných větví, zatknutých v hliněnou vásu, na jejich krásné účesy. Dá jim to obyčejně mnoho práce, než je vyberou s opatrností, aby nepoškodily svých účesů.

Smějí se a odcházejí, hrozíce mi drobnými ručkami.

Paní Drahokam hledí chvíli za nimi, jak odcházejí po ochozu, pak se zadívá na podlahu, na rozházené lístky třešní mezi zbytky naší hostiny, zívne, protáhne se, a pak jde

pomalu uklidit můj čajový příbor, malou porculánovou sbírku jarních básní.

Paní Drahokam sedí u okna a češe se zase. Je to opravdu strašlivé, jak půldne dovede prosedět před svým malým zrcadélkem!

Kdyby nevypadala při tom tak dekorativně a tak zvláštní, kdyby nebyla tak roztomilá, zlobil bych se na ni opravdu.

A proč se rozčiluji vlastně? Co chci od ní? Vždyť nemá přec nic jiného na práci, než starati se, jak by se mi zalíbila!

Tedy ať se jen češe a strojí!

Dívám se na ni, na její bílé, jemné ručky, vykukující z širokých splývavých rukávů, na ty ručky, které snaží se poškozenému účesu dodati patřičných forem a bývalé krásy.

Nedaří se jí to. Vidí v zrcátku, že ji pozoruji, vstává, tulí se ke mně a povídá:

„Dovolíte mi dnes přespat u maminky?

Neviděla jsem jí už dlouho a musím se dát zítra znovu učesat!“

Chci něco namítat, zakazovat, ale nemohu, poněvadž mne před chvílí tak okouzlila.

Svoluji, a ona je spokojena. Tleská rukama a vrací se zase ke svému zrcátku, ale odkládá je zase a běží jako skotačivé děvče nahoru, aby zvěstovala ostatním dámám, že nebude dnes večer doma.

Hledím za ní, potřásám hlavou a opakuji si s Pierre Lotim: „Je to žena, nebo loutka?“ –

Tolik se podobá jeho Chrysanthemě, a toho jsem si já nepřál! I proto, že se dovoluje k mamince, zdá se mi jí býti tím podobnější.

Chodím rád do divadla a naše dámy také. Někdy, když je mi nudno, nebo nemám chuti hrabati se ve skladištích a hledati umělecké starožitnosti, pozvu paní Jamu a paní Ojej a spolu s mojí ženou jdeme do divadla.

V naší čtvrti je menší, ale pěkné divadlo a hrají tam většinou historické hry rytířské, jež mne zajímají více než moderní hry, které málokdy bývají povedené.

Znají nás tam už, vpouštějí nás do lóže dříve ještě, než jsem zaplatil vstupenku. Dámy usedají na zem na rohože, všichni v celém hledišti tak sedí, mně přinášejí židli, opravdovou evropskou židli!

Sedám si na ni v pozadí, abych nepřekážel svou výškou, a naslouchám hře. Přišli jsme odpoledne a oni hrají již od rána. Zmeškali jsme tedy notný kus toho dramatu. Mám nesmírně rád tato bizarní divadla, jež se tolik liší od divadel našich. Je v nich ještě kus starého Japonska, toho Japonska, jež mizí den za dnem s povrchu světa a jež bude jednou oplakáváno milovníky bizarního krásna.

No ano! Tot se ví! Jako vždy!

Celé hlediště, lóže, balkon, všechno obe-

censtvo ohlíží se na mne a obrací se zády k jevišti. I herci zpozorovali můj příchod, dívají se a hrají poněkud roztržitě.

Když se obecenstvo dost vynadívalo na mne a na mé společnice, rozložené malebně na rohožích u mých nohou, obrací se opět k jevišti a herci hrají už zase s vervou a mistrně. Sluhové přinášejí kuřácké skřínky, vějíře a konvice s čajem. Dělím se s dámami o rosolovité cukrovinky z mořských řas a srkám k tomu hořký čaj.

Dámy kouří, pijí, jedí, ovívají se vějíři a sledují napiatě sceny na jevišti...

Přízemek, lóže, balkon, galerie, všechno jak nabito. Japonci rádi chodí do divadla. Panují tu stále ještě ty staré pohádkové doby, kdy neměl čas žádné ceny a žádného smyslu. Proto začíná se hrát hned ráno a večer se končí...

Obecenstvo přichází nebo odchází, slu-

hové pobíhají po dřevěných přepážkách mezi diváky sedícími v přízemí, roznášejí programy a čaj, šeptajíce různé zdvořilosti na vše strany.

V divadle je mnoho gejš a tanečnic a tu a tam i nějaká dáma z polosvěta, jimž není teď už dovolen vstup „okázale“ a „v kroji“ s těmi nesčetnými jehlicemi v účesech, jak tomu bývalo před lety. –

Ale ani tyhle ženy nejsou v Japonsku tak opovrhovanými jako v Evropě. Jsou to hezké, způsobné osoby zdrženlivého, jemného chování, vzdělané v hudbě, tanci, literatuře a společenském taktu a po opovržlivém jejich stavu nelpí na nich nejmenší stopy. Japonské ženy jsou vesměs obdivuhodné...

Několik gejš v nápadnějších elegantních oblecích dívá se na mne a moje společnice se zlobí.

„Ujišťuji vás, mé dámy, že se mi nesmírně

líbí ty gejšy tam na pravo v lóži, ale neočarují mne přece svými pohledy!“

Moje žena nevěří tomu ujištění a ušklíbá se s lehkým pohrdáním, paní Jama máchne odmítavě vějířem a bručí něco o příliš volném životě umělkyň, paní Ojej se směje a mlčí. Všechny tři se chovají korektně, jako věrné manželky. Ani na jednoho muže nepohlédnou...

Herci, odění v nádherná, přísně historická roucha, přicházejí a odcházejí s jeviště spokojeni neutuchajícím obdivem obecenstva. Někteří jdou na scenu po širokém dřevěném mostě prostřed obecenstvem v přízemí a hrají už své úlohy na tom mostě. Možno tak velmi pěkně zobrazit výjevy viděné v dálce, přicházející osoby a podobně.

Jeviště se otáčí, dekorace vyměňují, herci hrají s vervou a pochopením až podivuhodně realisticky a přirozeně, a obecenstvo tleská

a volá nadšením, uneseno výkony svých oblíbenců. Ale ten jejich „umělý“, násilně škrcený hlas je nepěkný.

Když stříká umělá krev a obličeje vražděných mění se dovedně v krvavé rány, schovávají se mé společnice za vějíře a útlocitně vzdychají. –

Škádlím je, když vystoupí na jeviště muž v ženské úloze (zde nehrají na divadlech ženy) a je k nerozpoznání maskován, že jsem se do něho zamiloval. Nevěří mi a smějí se vesele.

Dříve ještě, než hra skončí, opouštíme divadlo, neboť nechci se dostat s dámami v tlačenici odcházejícího obecenstva.

Béřeme si obuv z garderoby a vracíme se domů.

Bývá už zpravidla čas ke spaní.

Moje pokoje vypadají příjemně, dík červenému lampionu, který je osvětluje.

Paní Tama obléká roztomilé červené noční roucho, uléhá na lůžko, pokládá šíji na dřevěnou, kulatým polštářkem opatřenou stoličku, aby si nepocuchala a nepoškodila svůj vysoce dovedný účes.

Ve chvilce spí jako bezstarostné dítě.

I já uléhám, opírám krk o sametový polštář podobný válečku, naplněný hrachem, a snažím se usnout...

V uších zní mi bizarní výkřiky herců, pronikavá hudba, celý ten chaos z divadelního představení.

Dům je tichý, všechno spí, obě rodiny nahoře, služebné, všechno, jen tu a tam pohne se a zarachotí větrem rozkývaná okenice, což působí uprostřed noci nepěkným dojmem...

Paní Tama jako všecky Japonky je nadmíru čistotná. Nemine dne, aby nešla s man-

želkami mých známých do blízkých veřejných lázní. Zamlouvá se mi ta veliká čistota zdejšího lidu.

Naše dámy odcházejí, nesou si ručníky, paní Jama hrubý, evropský, který jí dal její muž, paní Ojej má bílý, potištěný bambusovými větvemi barvy modré, paní Drahokam má ručník světle modrý s bílými poletujícími vrabci – – –

Když už účes mojí Japonky je starý, tak třetí den, odchází ke kadeřnici, aby ji učesala znovu. Je to směšně laciné. Asi čtyři nebo pět krejcarů! Za tak málo peněz hotové umělecké dílo.

I my Evropané koupáme se často v našich domácích lázních ve vodě hodně vřelé...

Často navečer, když dámy přijdou z lázní a stmívá se už, zde se stmívá strašlivě brzo, navrhuji jim, aby šly se mnou na večerní procházku.

Muži paní Jamy i Ojej-san nechtí jít, jsou unaveni celodenní prací v pisárnách, a sedí raději doma u stolu při pivě z pivovaru v Suitamuře.

Jdu tedy sám se ženskými. Ty večerní procházky mají do sebe cosi nového, kouzelného. Nad městem pluje veliký měsíc, stříbří všechno, osvětluje, a v temných, úzkých ulicích svítí sta, ba tisíce světel na domech, v obchodech a na vozích. I lidé jdoucí do odlehlých, neosvětlených čtvrtí, svítí si lampiony na cestu.

Chceme se jim vyrovnat, ale máme touhu karikovat a kupujeme si v živé ulici u kupce miniaturní lampionky, velké jako dětská pěst, zavěšené na bambusových hůlkách. Obchodník zažíhá nám tenounké svíčičky, a jdeme.

Smějeme se, klátíme těmi světýlky, jež jsou barevná, červená, zelená, modrá, pokřiku-

jeme rozpustile a vracíme se k domovu...

Ale shořely nám cestou a nepřinesli jsme z nich ani jediný domů.

Po obědě, když jsem zase sám v celém domě s našimi dámami, zdá se mi, že se všude rozložilo protivné, mrtvé ticho. V zahradě, prozářené sluncem, nehne se ani lístek, hladina našeho jezera je hotové kovové zrcadlo.

Uličkou nikdo nekráčí, ani žádný hloupý vozík nezajel sem, aby se musil vrátit a my bychom se měli čemu smát.

Tama-san zívá na celé kolo a zapomíná si přikrýt ústa, což jindy nikdy nezapomínala.

„Půjdeme na procházku", pravím k ní a zívám.

„V tom vedru?" tváří se nechápavě a zívá též, ale tentokráte skryta za svou něžnou ručkou.

Dobrá, objednám vozíky, aby se neměla nač vymlouvat.

A kam pojedeme? Do chrámu Hongvandži přec ne, byli jsme tam nedávno!

Pojedeme do Tennodži, kvetou tam už vistarie! Paní Ojej-san to povídala, řekla jí to prodavačka hřebenů na rohu naší ulice.

Služka Kijo běží na hlavní třídu vyhledat vozíky.

Všechny tři dámy, vyfintěné a nastrojené, čekají už v předsíni nebo obouvají si na kamenném schodě přede dveřmi své sandály.

Konečně hrčí čtyři vozíky a řadí se na ulici jeden za druhým podle domu.

Odjíždíme. Kijo klaní se dlouho ve dveřích na rozloučenou. Vídím, že zapomenul jsem zasunout okna svého pokoje. Aby mi tak někdo ukradl mé Buddhy a mé umělecké věci, jichž je tam uvnitř celý sklad. Zlodějů je zde dost a dost.

Kynu služce, volám, aby je uzavřela, ukazuji ji posunky, co má učinit.

Nerozumí, klaní se ještě více, patrně se domnívá, že se s ní tak horlivě loučím…

Jedeme. Vozíky letí měkce po nedlážděných ulicích. Je krásný jarní den, teplo zmírňuje se jízdou v příjemný chládek, všude plno slunce, plno barev. Všechno se usmívá, děti, dospělí i modré nebe nad námi.

Jedeme už dlouho. Město je ohromné. Zdá se nemít vůbec konce. Přejeli jsme už mnoho průplavů po dřevěných mostech a můstcích, projeli jsme sta ulic, kolem nás defilovaly zajímavé krámy se vším, co se v Japanu snad vyrábí a prodává.

Jedu napřed, můj vozíčkář dal mi přednost, zde vůbec mají muži před ženami přednost, moje společnice jedou v řadě za mnou.

Neohlížím se po nich, bylo by to pokládáno za velmi vulgární. Zde mají zcela jiné

pojmy o slušnosti a dvorném chování se vůči ženám...

Jedeme kolem kapliček, vtlačených mezi domy, kolem tichých kapliček podivného kultu, kde kolemjdoucí se zastavují, aby se poklonili a uctili duše svých předků. Vyhaslé veliké lampiony visí před těmi otevřenými svatyňkami, kde se třpytí mystická kovová zrcadla v šeru na oltářích.

Jedeme ulicí, kde bydlí gejšy. Před domy odkvétají třešně, z oken slyšet je drnkot šamisenů a kotó. Kdybych se příliš díval po papírových oknech v prvých poschodích, vyčetly by mi to naše dámy...

Konečně jsme v Tennodži, v tom pyšném buddhistickém božišti, plném chrámů a kaplí, jimž dominuje vysoká pagoda o pěti střechách.

Slézáme s vozíků a já platím všem těm lidem, již nás až sem dovezli. Paní Jama se

zlobí, že mnoho požadují. Ale není to mnoho! Jízda byla nekonečná, nikoho z nás nepřevrhli a co jim to dalo práce, než nás vytáhli sem na návrší k samé bráně chrámu!

Dávám jim, co požadují. Paní Drahokam se spokojeně usmívá, blaží ji moje štědrost, vozíčkáři se klaní, děkují a pozpátku, jako raci, odstraňují se se svými vozíky.

Jdeme do chrámu.

V nádvoří plno lidí. Zde je živo od rána do večera. Tolik zbožných lidí je v tomhle městě!

Rozhlížím se, pozoruji pěkné stavby, staré stromy, studuji pomníky, svítilny a malé kaple, pokryté řezbami ve dřevě. Každou chvíli ztratí se mi mé společnice, jednou běží zazvonit k některé kapli a obětovat několik penízků, jednou jdou koupit talisman, modlitbu, nebo malý růženec, nenepodobný našim.

Paní Tama chce vhodit do posvátné

studně prkénko se jménem svého zemřelého otce (zemřel jí as před třemi lety) a musí mít k tomu cíli 10 senů. Chce, abych jí půjčil ten nepatrný obnos…

Jde potom a s tváří velice vážnou dává si psát od starého kněze nápis na prkénko. –

Prohlédli jsme už všechny kaple, dámy poklonily se už všem pozlaceným modlám na oltářích rozestaveným, a teď se jdeme podívat na vistarie.

Jak jsou krásné! Je možno představit si něco hezčího, než je tento déšť fialových květů? Máme něco podobného u nás?

Viděl jsem kdys ve starém pražském paláci vistarie, ale jaké! Chudinky stěží se akklimatisovaly drsnému podnebí, byly nadmíru dřevnaté a jejich květy byly krátké a nepatrné.

A zde ta nádhera přímo oslňuje!

Sedíme pod těmi dlouhými fialovými hrozny květů, jež visí dolů z bambusového loubí,

na lavicích pokrytých červenými pokrývkami. Malá děvčátka nás obsluhují, přinášejí čaj a cukrovinky. Jsou to ještě děti, ale učesané a oblečené už jako velké dámy. Mají hezoučká červená líčka, důvěřivá hnědá očka, nádherné účesy a pestrá roucha, jaké zde nosí jen umělkyně. Kolébají se na svých dřevěných sandálech jako loutky.

Zdá se, že jejich japonský chic a gracie jsou jim vrozeny, neboť jsou tak mladé a dovedou už tak pěkně obsloužit své hosty.

Nabízím jim cukrovinky, jež nám přinesly na porculánových mísách pomalovaných modrými kapry. Smějí se roztomile a říkají dialektem tohoto kenu:

„O kini arigato!"

Fialové vzdušné hrozny těch květů kývají se nám nad hlavami vážně jako veliké zvony. Slunce prosypává svoje světlo loubím a zelení a tvoří na květech, na zemi a na oblecích

našich dam skvostné zlaté skvrny! Myslím si: Jaký by to byl krásný obraz pro uměleckou výstavu, ty nepopsatelné květy, ta průzračnost vzduchu, to slunce a ty dámy tak zvláštní a hezké, skropené jeho zlatem...

Obsluhující děvčátka se smějí, ukazují ručkama nad hlavu na vistarie a upozorňují mne na jejich krásu.

„Taihen kirei!" říkají s důrazem, jakoby nebylo v té chvíli nic hezčího, než to fialové mračno květů nad námi, tato jeskyně krásy, v níž odpočíváme. A mají úplně pravdu!

Blízko je bassin, veliký čtyřhranný bassin, kde jsou zlatí kapři a posvátné želvy.

Jdu tam s dámami.

U zábradlí sedí stařenka, má maličký krámeček a prodává duté kuličky z oplatkového těsta, červené, modré a bílé.

Tama mne prosí, abych nějaké koupil. Kupuji jich celou hrst a poděluji dámy. Há-

zíme je do vody, do bassinu rybám a želvám.

Moje žena vykasává poněkud rukáv svého kimona, rozpřahuje se, naklání vzad a pak vší silou snaží se lehounkou kuličku vhodit hodně daleko.

Paní Ojej-san hází ledabyle, ale čeká dychtivě na výsledek a otevírá při tom ústa, paní Jama tváří se nadmíru důležitě a hází své barevné kuličky s vervou neposedného chlapce.

Kdykoli dopadne některá z kuliček na hladinu bassinu, objeví se hřbet zlatého kapra, jenž snaží se ji pozříti, je příliš veliká, klouzá po vodě a kapr se jistotně hodně zlobí.

Stará, úctyhodná želva chce se svou papouščí, ostrou tlamou zakousnouti do těsta, snaží se nohou dostati kuličku pod vodu, ale dá jí to mnoho práce. I ta má asi zlost, jak podotýká paní Drahokam.

Kapři se sjíždějí se všech stran a chňapají

bez výsledku po těch velkých, kluzkých soustech. Pak se kuličky rozmáčejí a klesají ke dnu.

Bavíme se jako děti. Dámy se smějí svým neskonale roztomilým smíchem bezstarostných dobrých lidí. Vracíme se pod vistarie a zase k bassinu. Slunce už se schovalo za střechy chrámu.

Vzpomínám si na otevřená okna svého bytu, na své Buddhy a umělecké věci a pocituji náhlou úzkost.

Vracíme se honem domů. Dámy jsou sice nerady, ale je už hodně pozdě a mužům paní Ojej a paní Jamy bude v prázdném domě smutno.

Jsme doma. Okna mých pokojů jsou dokořán, po stěnách tančí noční můry. Ani jednoho z Buddhů, ani jedné z uměleckých starožitností nepohřešuji.

Když přijdou nás navštívit někteří z Evropanů, jichž v tomto velikém městě bydlí nepatrně málo, mluví jen o svých Japonkách, s nimiž se na čas svého pobytu zde oženili.

Náhledy se různí, ale většina, ba možno říci téměř všichni chválí japonské ženy.

Manžel paní Jamy je poněkud nevybíravým ve svých úsudcích, zdá se mi, že předpojatých, patrně se zklamal, než našel paní Jamu, či snad...

Neúčastním se příliš živě těch diskussí. Jsem obhájcem japonských žen, které obdivuji, a jsem za jedno s těmi, již tvrdí, že jsou to nejlepší ženy světa.

Ale z mého manželství nedalo by se tak soudit. Cítím, že se zde odehrává veselá parodie, kopie sňatku Pierra Lotiho s paní Chrysanthemou. Ani já, ani paní Tama nehledíme na své manželství příliš vážně, snad proto, že nás nespojily ani sympathie, ani láska.

Oceňuji ji jako společnici dlouhých chvil, je mi pouhým předmětem pozorování a studií. Nežádal jsem přec ničeho více od ní!

A pak vidím, že je tu překážkou i to, co přehlédl Loti, to, proč podezříval svou ženu z bezmyšlenkovitosti a nedostatku intelligence: — nemohu se dorozumět se svou ženou docela přesně, nejsem zde dlouho a schází mi dosud ty významy zdejší řeči, ty, jež vyjadřují jemná hnutí mysli, zvláštní delikátní výrazy, jichž má japonština takové množství.

Mohu rozmlouvat, mohu se bavit se svou ženou, ale ne tak, jak bych si přál. Ostatně ani já, ani ona nezasvěcujeme se vzájemně do svých tajných myšlenek a názorů, neboť víme, že přijde jednou den, a ten je nedaleký, kdy se rozloučíme...

Proto nevyčítám!

Paní Drahokam má tajné přání učit se

hře na šamisen. Naprosila se mne už něco, abych jí jej koupil.

Vymlouval jsem se vždy na nějakou příčinu, ale dnes obchodník, jenž přinášívá mi do domu starožitnosti na prodej, přinesl dva a nabízí mi je.

Podezřívám paní Tamu, že mu to tajně našeptala, když od nás posledně odcházel. Ona si umí ve všem pomoci.

Byla u vytržení nad tou „náhodou" a já byl tak vehnán do úzkých. Šamisen jsem musil koupit.

Teď brnká už od rána na tu třístrunnou kytaru s dlouhým štíhlým krkem nějaké vážné improvisace...

Poněvadž ví též, že nejlépe je kouti železo, dokud je žhavé, prosí mne, abych jí dovolil docházet do hudební školy. Odpírám rozhodně! Byla by pak víc venku než doma! —

Ne, nesvolím! Rozhodně ne!

Je zaražena, ale smiřuje se s tou neodvratností a bude navštěvovat učitelku, až se nadobro odstěhuje k mamince.

Paní Drahokam má opravdu aspirace býti umělkyní. Dnes mně sdělila paní Jama tajně, že nemá nejmenší chuti ku práci, nechce prý šít, aby se nepopíchala, nechce si vyprat své hedvábí, aby jí nezhrubly její jemné dětské ručky.

Zdá se, že se domnívá býti stvořena jen pro rozkoš tohoto světa.

Teď jen hraje, češe se a opražuje moje Buddhy.

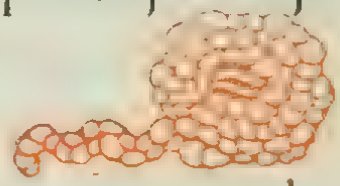

Město, v němž bydlím, je tovární a obchodnické. Panuje zde chvat a honba za denním chlebem (vlastně rýží) právě tak, jako u nás v Evropě, vzdor tomu hezoučkému japonskému vzhledu všeho kolem mne.

Ani můj dům nemá té polohy jako dům,

v němž kdysi bydlil Pierre Loti. Není zde žádného návrší, ani starých hřbitovů, ani vyhlídky do údolí, na město a na moře.

Musím tedy chodit často na procházky, abych si nahradil to, čeho tak velice postrádám. Paní Tama chodí se mnou.

Ale naše procházky nejsou příliš pestré! Nelze střídati! Jdeme zase do chrámu boha literatury, jenž stojí uprostřed města, podívat se na posvátné jeřáby, kteří se tam nudí v kleci, a nakrmit bílého posvátného koně vařenými boby, které nám prodá stařenka sedící vedle jeho stáje.

Ulicí páchnoucí rybami prodíráme se ku bráně tohoto chrámu. Paní Tama div neklopýtne přes hromady zeleniny a mladých bambusových výhonků.

Nádvoří božiště zataraseno je kramáři, kteří o překot chválí své zboží způsobem pařížských dryáčníků.

Paní Tama ráda se u nich zastavuje. Jeden nabízí laciná zvětšovací skla a ukazuje užaslým zevlounům jejich zázračné vlastnosti, jiný prodává nedokonalé mapy a vypravuje o Evropě, o Africe a Americe věci, jimž asi sám nevěří. Jinde prodávají zakrslé stromečky, zdejší speciality, zázračná díla japonských zahradníků.

Paní Drahokam ráda by měla javorový stromeček v květináči, sotva 30 cm. vysoký a už 120 let starý. Vymlouvám jí to, neboť nevyjímalo by se pěkně, abychom něco takového s sebou vlekli.

Obcházíme chrám. Zbožní věřící stékají jeho schodiště. My zůstáváme skromně dole. Dnes paní Tama neuznala za nutné, jít se pomodlit.

Nahoře, u jedné odsunuté stěny svatyně, sedí chrámová tanečnice. Děvčátko více bizarní než hezké, neboť má podivný, příliš

jednoduchý účes, strašně nabílené a strašně načerveněné tváře. Má běločervený oblek, a čeká, až ji někdo pozve a zaplatí, aby tančila na oslavu bohů.

Dívám se na ni chvíli upřeně. Paní Tama to pozoruje, béře mne za ruku a ptá se:

„Líbí se vám?“

Abych ji pozlobil říkám: „Líbí!“

Paní Drahokam je v rozpacích nad mou odpovědí, neví, kam pohledět, sklopí oči, zase je zdvihne a povídá:

„Což nevidíte, jak je nabarvená ve tváři?“

A dělá při tom posunek, jakoby se chtěla rozplakat. Je snad trochu žárliva?

Nelíbí se mi ta tanečnice! Naprosto ne! Ale je tak zvláštní a obklopena takovým hezkým okolím. Sedí na rohoži před velikým zlaceným paravánem s obrazy hor, jichž vrcholky vykukují nad zlatá mračna, nad zlatou mlhu.

Sedí nehybně a drží veliký vějíř, jehož užívá při svém mystickém tanci. Její nalíčená polodětská tvář odráží se tak markantně od zlaté zástěny.

Tanečnice je nepokojná, snad jí není vhod, že ji tak dlouho pozorujeme. –

Odcházíme. Paní Tama klape svými dřevěnými sandálky a kráčí drobnými spěšnými krůčky vedle mne. Jdeme branou ven do ulice plné krámů a paní Tama vybírá si nějaké ozdoby do vlasů u obchodníka, jenž je všecek udiven mým příchodem.

Zítra půjdeme do Kodzunomija, odkud je prý pěkný rozhled po celém městě. Zde je tak málo míst k vycházkám a tak málo zajímavého! Škoda, že nekvetou ještě lotosy, šli bychom se na ně podívat k „Amida-ike.“ –

Jak ten čas utíká! Nebyl bych ani řekl, že je tomu už měsíc, co jsem si vzal paní Draho-

kam. Nelitoval jsem až dosud svého kroku. Paní Tama je roztomilá, hodná žena, vzdor tomu, že mne nepobaví tak, jak jsem o tom snil.

Chováme se k sobě vzájemně tak konvenienčně jako dva známí, a poněvadž jako příšera vznáší se před námi náš nedaleký rozchod, nesnažíme se ani změniti ten vzájemný tón, jenž ostatně není docela bez půvabu.

Paní Tama je pokorná, jako všecky provdané Japonky, je věrná a starostlivá o mou osobu, což je vrozeno všem ženám orientu.

Dny našeho manželství plynou v tichém souzvuku a harmonii. Přivykl jsem už její sladké nečinnosti a jejímu drnkání na šamisen. Ostatně vymýšlí chudinka neustále nové procházky a výlety a přináší mi zprávy, kde možno nejlevněji koupit nejkrásnější umělecké antiquity.

I jejímu občasnému dovolování se k mamince jsem už přivykl. Člověk časem uvykne všemu!

Neznám příbuzenstva paní Tamy, jsem ušetřen v té věci lépe než Loti. Zahlédl jsem jen jednou její matku v předsíni našeho domu. Je to příjemná žena! Ostatně paní Tama nemá sourozenců, ani příbuzných, již by mne obtěžovali. Také nepochází ze žádného nízkého rodu. Dívky, jež se provdávají za Evropany, nebo jako druhé manželky za Japonce, nejsou samozřejmě z těch nejpřednějších rodin. Paní Drahokam, soudě dle způsobu, jakým se obléká a jak se pohybuje, pochází z rodiny mimořádně řádné.

Matka její není ani hlídačkou v pagodě, ani nemá bratrance, jenž by tahal po městě cestující na vozíčku.

Naší tichou ulicí šla dnes odpoledne

Onnadaja. Muž paní Jamy uviděl ji oknem a vzbouřil celý dům. Byli jsme dychtivi uslyšet její zpěv, chtěli jsme poslechnout některou z jejích ballad.

Služka Kijo běžela za ní daleko, až za roh ulice, ale přivedla ji přece. Vrátila se chudinka stará, vrásčitá, trochu nahrbená, přišla zahradou, nechala své sandály venku na kameni a usedla v našem pokoji na rohože s šamisenem na klíně.

Teď nám zpívá už kolikátou píseň. Všechny byly starodávné, výpravné, jednaly o lásce, o statečnosti a věrnosti rytířů. Zpívá je podivným hlasem, jenž zdá se zněti obráceně, jakoby do sebe, a mistrně dovede napodobit klepot sandálů utíkajících zástupů, třeskot zbraní, řinčení mečů na strunách svého hudebního nástroje.

Naše dámy poslouchají a ani nedutají. Jen paní Jama, to věčně nepokojné a nepo-

sedné stvoření, směje se potají. Švýcar ukrývá se za záda ostatním a stěží tlumí smích. Hlas té staré umělkyně přichází mu komickým a podivným.

Stařena byla kdysi gejšou, zpěvačkou, asi známou umělkyní. Sestárla, stala se nepotřebnou, a teď baví lid na ulicích a popularisuje umění.

Dívám se do její podivné, vrásčité, opálené tváře, pozoruji její rysy, jež stářím staly se ještě frapantněji mongolskými, dívám se pak na svou ženu a nevěřím, že je možno, aby ta hezoučká, něžná paní Drahokam byla jedenkrát také tak ošklivá a tak groteskní jako ta zpívající stařena.

Vrátil jsem se z cesty! Z menšího dvoudenního výletu. Byl jsem prohlížet starodávné město, slavné svou minulostí, město paláců a chrámů, ukryté v krásných stráních.

Nevzal jsem paní Drahokam s sebou, ale přece nespěchal jsem na návrat. Paní Tama byla u maminky. Dovolil jsem jí, aby se k ní odebrala a po celou dobu mé nepřítomnosti se s ní těšila.

Teď jsem doma, pořádám nově získané předměty, ale paní Tama se ještě nevrátila. Zapomněla snad, že se dnes vrátím, nebo se snad dokonce roznemohla?

Chodím svými komnatami, jež zdají se mi býti prázdnými a příliš tichými. Všude je cítit její nepřítomnost, staré umělecké předměty pokryty jsou závojem prachu. Nikdo jich neotíral, ani neoprašoval. Scházela zde domácí paní! Stmívá se kvapem, paní Tama zde ještě není! Sedíme už u večeře a ona stále nepřichází. Moji známí se smějí a vtipkují, že mne už docela opustila. Paní Jama a Ojejsan večeří spolu vzadu v pokoji rýži a zeleninu s příchutí švýcarského sýra.

Večeře je u konce!

„Kde vězí paní Drahokam?“ myslím si a zlobím se hned pak sám na sebe: „K čemu ty starosti? Vždyť je mi už docela lhostejnou!“

Vstávám a jdu do svých pokojů. Venku hrčí vozík, zastaví před domem, paní Tama běží po ochozu ke mně, vrací se domů! Nese plnou náruč krásných kosatců a praví ke mně svým nejroztomilejším způsobem:

„Zdržela jsem se trochu venku za městem. Jela jsem tam schválně, abych vám mohla přivézt tyhle krásné irisy!“

A vkládá mi do rukou celou tu otýpku hezkých květů. Jsem potěšen, rozradován a nevím vlastně proč! Snad proto, že se vrátila paní Tama? Či proto, že jsem dostal první kosatce letošního jara?

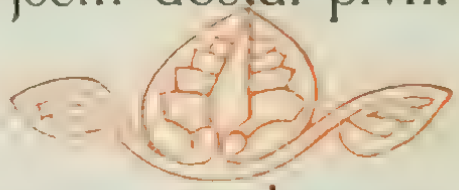

Naše rodinná idylla počíná se hroutit! Předevčírem došla zpráva, která nás ohro-

mila jako blesk. Spolubydlící Švýcar byl náhle přeložen daleko, až do Indie, kde má jeho firma v Bombayi filiálku. Musí ještě dnes odpoledne sednouti na vlak, aby stihnul zítra ráno parník, jenž ho tam doveze. Paní Ojej-san bude vdovou!

Od rána se balí a váže, zavazadla jsou připravena, jeho i její. Hoření veliký pokoj osiří. –

Teď stojíme všichni a loučíme se. Ojej-san pláče. Švýcar je smuten. Zdá se, že se oba měli opravdu rádi, že se snad dokonce milovali. Je mi líto Ojej-sany! Bylo to hodné děvče a zvykl jsem si na její společnost, neboť neopouštěly mne všechny ty tři dámy po celé dny. Podávám jemu i jí už po kolikáté ruku, oni tisknou si pravice jistě už po sté. Ojej-san stírá slzy rukávem svého kimona, paní Jama a paní Drahokam jsou příležitostně smutny a zadumány.

Zvou mladou „vdovu“, aby nás častěji navštívila, odjíždějícímu přejí mnoho zdaru a šťastnou cestu do nové země.

I já jsem poněkud smuten, neboť loučí se se mnou dobrý známý, jenž odjede daleko, tak daleko, že ho už v životě nikdy neuvidím. A pak mi to všechno připomíná můj rozchod, den, kdy se i já rozloučím s paní Tamou, neboť čas spěchá a já musím navštívit jiné kraje a jiná města Japonska za účelem studií.

Naposled tiskneme ruku jeden druhému, dámy se klaní po japonsku a Švýcar, rudý v obličeji pohnutím, vsedá do svého vozíku, jenž mu tímto okamžikem více nenáleží, a odjíždí k nádraží.

Máváme šátky, kyneme rukama, voláme na rozloučenou…

Dny ubíhají s příšernou rychlostí! Mého pobytu v tomto městě je už na mále. –

V našem domě je teď jaksi teskno. Nevrátila se tam po odchodu Švýcara a Ojejsany bývalá nálada.

Jdu-li ven, béřu s sebou vždy paní Tamu, aby nebyla smutna, a paní Jamu, aby se nebála sama v prázdném domě, neboť její muž od rána do noci meška v pisárně závodu, kde je zaměstnán.

Bloudíme městem, jeho zajímavými ulicemi, chodíme od krámu ke krámu, nebo se opíráme o zábradlí na mostech a pozorujeme čilý ruch v průplavech, jež protínají ulice ve všech směrech. Dole pod námi hemží se to loďkami naloženými zbožím, nebo plují tudy dlouhé vory, svážející stavební dříví do tohoto velikého města.

Voraři, zahalení v slaměné pláště, mají široké klobouky a opírají se o dlouhé tyče v těchže podivných pósách, jak je zobrazoval ve svých knihách Katsušika Hokusai.

Dámy pozorují se zalíbením maličké čoudící parníčky, jež se pohybují po řece a po průplavech spěšně jako poplašené kachny.

Navrhuji jim, abychom si vyjeli parníčkem do Kavaguči, kde je přístav a čtvrt, kde má své domy několik „bílých ďáblů".

Ale dámy nemají chuti, patrně se bojí svěřit své drahocenné životy těm malým kolísavým parníčkům. –

Jdeme se podívat do „Hakubutsukvan", velikého obchodního podniku, jemuž se zde říká „museum". Je to starý palác feudálů na břehu jednoho průplavu a v jeho veliké massivní bráně, kterou dříve jen rytíři vcházeli, nalézá se turniket a pokladna.

Platím několik senů vstupného a jdeme do ohromného nádvoří. Je tu sneseno všechno možné. Museum umělecko-průmyslových věcí, jež je naprosto neúplné, malá zoologická zahrada, kde mezi jiným vystaven

je i „ruský kůň“ jako atrakce a upomínka na poslední válku. Mají tu i tygra, jenž je v kleci a v zaskleném domku. Patrně se bojí, aby nenastydl, jak mi říká paní Jama.

Je tu malý park, kde koncertuje špatná kapela, sestavená dle evropského vzoru, a je tu i divadlo, ale v něm se hraje snad jen odpoledne. –

Dámy zajímá nejvíce výstava látek na obleky. Jsou tu sneseny krásné věci, nedostižné v barvě i v dessinu. Je tu látka, kde je vetkáno v šedavý podklad dva tisíce japonských básní.

Jakou asi dámu ozdobí tento šat? Bude to šlechtična, gejša, nebo snad dáma z polosvěta? Ty poslední mají zde pořád ještě nejvyšší ažio. – Je to odkaz středověku!

Jdeme do bazarů, jež se nalézají v domech koldokola nádvoří se táhnoucích, v domech, kde bydlili dříve zbrojnoši a sluhové knížete,

jemuž náležel tento palác. Bazary jsou nekonečné a možno tu dostat vše, nač si jen návštěvník vzpomene. Kupuji dámám na památku různé maličkosti.

Pak jdeme ven a vracíme se domů, abychom přišli včas k obědu.

Sotva jsme po jídle, prší! Přišlo to náhle jako povodeň a prší tak hustě, že prkenný plot na protější straně ulice zmizel jakoby v mlze.

Musíme dnes už zůstat, chtěj nechtěj, doma. Prosím paní Drahokam, aby mi byla nápomocna, a balím s ní své drahocenné sbírky do beden. Obkládáme každou věc pečlivě hrubou vatou a papírem z japonských žurnálů. Je opravdu rozkoší dívat se, jak ona umí delikátně a jemně zacházet s těmi starožitnostmi...

Spěcháme, chceme být hotovi s tou malou bedničkou, než se setmí!

V tom bác! Paní Drahokam upustila nezoučkou porculánovou figurku, představující bohyni Kvannon. Padla sice na rohože, ale byla tak křehká, že se rozbila.

Paní Tama zdvíhá s rohoží střípky a spouští do pláče.

„Nebudete přece plakat, má zlatá, pro takovou hloupost! Bohyně byla už stará a jistě popraskaná."

Ale paní Tama ne a ne si to dát vymluvit a pláče tak dětinsky a tak roztomile.

Nemohu se na ni zlobit – ne, nemohu, poněvadž vím, že budu na ni často vzpomínat, až se rozejdeme, a chci, aby i ona zachovala na mne upomínku ničím nezkalenou.

Moje bedny jsou už zabaleny a připraveny k odeslání. Je v nich vše, co jsem v tomto městě nasbíral a co jsem koupil na svých výletech po okolí. –

Stojím nad nimi a loučím se s paní Tamou. Dnes už odchází nadobro, stěhuje se k mamince, a neuvidím jí už více!

Umluvili jsme si vzájemně, že se dnes rozejdeme. Musím odjeti zítra ráno na několik dní a potom, až se vrátím, odstěhuji se hned z tohoto města, abych sem už nikdy více nezavítal.

Paní Drahokam má už své věci pečlivě složeny v předsíni domu. V jejích zavazadlech jsou památky na mne, různé trety, jež jsem jí daroval, má tam své hřebeny, které jsem vždy obdivoval, své parádní jehlice do účesů, hedvábná kimona a pásy, i šamisen, který jsem jí jednou koupil.

Teď bude v našem velikém domě teprve smutno! Pak odjedu i já a zbude zde jen paní Jama, její muž a služka Kijo.

Loučím se s paní Tamou, ale nesvírá se mi při tom srdce, ani netruchlím! Ani ona

nepláče, jako kdysi Ojej-san. Je trochu zaražená a zamlklá, ale nic více!

Rozvazujeme skoro lhostejně své manželství, které jsme před časem tak lhostejně byli uzavřeli. Je mi to ostatně velmi milé. K čemu výstupy a pláč? Nepomohli bychom tím ničemu, a paní Jama nadarmo by plakala s sebou.

Paní Drahokam je opravdu velice rozumná osoba! Líbí se mi její klid, s jakým mne opouští. Nečekal jsem věru ani, že to tak dobře dopadne!

A co se týče mne, já, já jsem smuten jen proto, že vidím mizet zase jednu idyllu svého života. Netruchlím pro paní Tamu, ale pro všechno, co právě minulo.

Podáváme si naposled ruce. Muž paní Jamy chce žertovat, aby zachránil situaci. Paní Tama loučí se s jeho ženou, klaní se půvabně ve dveřích, padá na rohože v před-

síni a klaní se znovu. My opětujeme její pozdrav. – Pak vychází na ulici. Jde domů pěšky a zítra si pošle pro své věci.

Díváme se oknem za ní. Má na sobě své nejlepší kimono a její účes je bezvadný. Leskne se ve slunci, které právě zapadá za střechy domů. Jde pomalu ulicí, kolébá se graciesně, její dlouhé rukávy poletují kolem ní.

Obrací se, vysílá ke mně ještě jeden svůj okouzlující úsměv a klaní se mi naposled uprostřed tiché ulice.

Kynu jí rukou a volám poslední pozdrav. Pak zachází za roh, za plot zahrady, kde se překlánějí kostrbaté větve borovic daleko do cesty.

Jsem opět svoboden!

Je mi teskno až do samého večera, připadá mi, jakoby mě byl opustil nějaký opravdový přítel, jako bych byl ztratil navždy někoho, koho jsem měl rád...

Paní Tama je prý už zase provdána. Vzal si ji Japonec, nějaký obchodník prý, jako legitimní manželku…

Nezapomněl jsem na ni, ale poněvadž mi nezanechala na upomínku nic mimo fotografii, kde vypadá spíše jako nějaká gejša, zdá se mi celé to moje krátké japonské manželství býti pouhým snem.

[illegible]
na Japonsko“ vyšlé před dvěma roky u F.
[illegible] nákladem. Knížku
[illegible] Karel
[illegible] Praze
[illegible]
[illegible] 250
[illegible]

5/14

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG 5038 H535M6
Hloucha, Josef
Moje "Paní Chrysanthema"